

Fatih külliyesine ald diğer mühim bir Vakfiye

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER
Tıb Tarihi Enst'tüsü Direktörü

Topkapı Sarayı hazinesini bir kat daha kıymetlendiren eski evrakı *Başvekâlet Arşivi* mütehasıs erkânından bazı zevat tedkik ve tasnif ettiler ve bunları da *Topkapı Sarayı Müzesinin* değerli direktörü B a y T a h s i n Ö z ve Arşiv memuru B a y Z a r i f ilmî tedkikleri çok kolaylaştıran bir usulde dosyalarını tanzim etmekle büyük bir hizmet ettiler. İşte bu iki zatın delâletile Fatih Üniversitesine aid mevcut arabca ve bilâhara türkçe tanzim edilmiş vakfiyelerinden birisine daha şahid olduk.

Hâlen bu vakfiyenin kabı yokdur. İhtimal ebruli ince kabı vardı. Çünkü bu vakfiye katlanmış bir halde bulunmuşdur. Belki de daha evvel bir kabı vardı. Bu vakfiyenin 17,5×50 eb'adında kalınca bir iple dikilmiş 8,5 uzun sahife (Şekil - 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) metni başında ve sonunda hiç bir tarih yazılı değildir (1). Kaybolması melhuz olan kabında tarih bulunması ihtimali düşünülebilir. Fakat ayrı bir yerde böyle bir kabı da bulunmamışdır. Burada terbiye edilmiş ve âherlenmiş Venedik nev'inden beyaz kâğıda yazılan bu vakfiye başda ve sonda boş sahifaları ile beraber 12 sahifedir. Hâlen biraz harabecidir. En başda boş sahifede

صوت وقفية ابو انتح سلطان محمد خان طاب ثراه
yazısı vardır. *Topkapı Sarayı Arşivinin* (3882) numarasını taşıyo.:

Arşiv memuru Bay Z a r i f şimdiye kadar tasnif ettiği vesikaların yazı tarzlarına ve kâğıdlara ve buna benzer vesikalakra istinad ederek bunu XVII inci asra aid bir vesika itibar etmektedir. Bunu zarurî olarak kabul etmeğe temayül etmekle beraber XVI mci asra ait bir vesika olarak da düşünebiliriz. Kadroda Mahyecilerden bahs olunmadığına

(1) Okunaklı nesih ile yazılıdır. Bahıs başları sütlüsdür. Yazısı güzel bir hattat tarafından yazılmışdır.

göre bizde icadı tarihi olan 1134 (1721) senesinden evveldir. Lisanın güzelliği ve sadeliği itibarile eski Evkaf mahzenleri evrakında mücedded 28 inci Anadolu vakfiyesi defterinde kayıtlı 875 (1470) tarihini taşıyan ve arabcasından bilâhara türkçeye çevrilmiş ve bir eser haline konmuş türkçe vakfiye lisanından çok sade ve güzeldir. Belki de arabca ilk vakfiyenin ve lâkin çok seneler sonra türkçe yapılmış bir hülâsası ve daha doğrusu ilk vakfiyenin tatkikatını kısaca âlelmüfredat gösteren eski bir talimatname halinde de kabul olunabilir. Yazılış tarihi takribî olarak böyle düşünölmekle beraber en mühim cihet bu vakfiyenin en esaslı noktaları en veciz bir tarzda izah etmiş olmasıdır. Bu vakfiyede sıra ile Fatih camii, Medarisi semaniye, türbe, darüşşifa ve imaret vazifeleri yazılmışdır.

Vakfiyenin fotoğrafında göröleceği veçhile bütün teferruat sıralanmışdır. Fakat bunun metnini sıra ile neşretmekden ziyade şu tasnif ile neşrini muvafık bulduk. Türkçe vakfiyenin metniyle kısmen karşılaştırılabilmişdir. Bu karşılaştırma ile verilen ve yevmiye hesab edilen ücretlerde büyük fark yokdur. Yalnız bu kadroda bazı ilâveler göze çarpmakdadır. Muhakkak ki bu kıymetli vesika esas vakfiyenin birçok cihetlerini gayet açık surette izah etmektedir. Fatihin arabca ve türkçe vakfiyelerinde ve gerek bu veciz vakfiyede bütün hizmetler aynıdır.

Bu vakfiye bilhassa imaret nizamları noktasından çok ehemmiyetlidir. Bu nizamname bu vezaif bütün teferruat ile yazılmışdır. Bu izahat bizde imaretlerin esas vazifelerine aid mühim cihetleri tebarüz ettirmektedir. Burada imaret nizamları bahsinde bunlar metninin esasları bozulmıyarak aynen sıralanmışdır.

Mevzuu bahis vakfiyeden çıkartılan ve

vakfiyenin esasına göre aynen alınan bahi-
ler bunlardır:

6 Kayyım	beherine	5 akçe
4 Çerağdar	»	5 »
1 Bevvab		3 »
1 Ferraş		3 »
1 Noktacı		3 »

Fatih Camii kadrosu :

Günde

1 Hatib	30 akçe
2 İmam	beherine 10 »
12 Müezzîn	» 5 »
10 Devrihan	» 5 »
20 Cüz'han	» 2 »
20 Muvahhidler	» 2 »
10 Selevatı şerifehan	» 2 »
5 Selatı faiteyi kaza eden	» 7 »
1 Muarriif	6 »
1 Muvakkit (saatçi)	10 »

Fatih Türbesi kadrosu :

2 Türbedar	beherine	5 akçe
10 Cüz'han	»	2 »
1 Ser mahfil		3 »
1 Muarriif ve müferrik		1 »
4 Muhafız	»	3 »
1 Buhurcu		2 »
1 Saka		2 »
1 Çerağdar ve ferraş		2 »
1 Noktacı		3 »

Medarisi Semâniye kadrosu :

Günde

Medarisi mezbure müderrisi	beherine	50 akça (esas vakfiyede de 50 akça alır)
1 Her birine müd		5 »
10 Her birine Danışmend	»	2 » esas vakfiyede 15 kişidir
1 Her birine bevvab		2 »
1 Her birine ferraş		2 »

Baki kalan yedi medresenin şartları buna göre kıyas olunacaktır.

Tetümmatı Semâniye kadrosu :

Günde

1 Bevvab	2 akçe
1 Hafız kütüb	6 » Vakfiyede de aynı ücreti alır.
1 Kâlibi kütüb	4 »

Fatih Darüştifası kadrosu :

Günde

2 Tabib	beherine	20 akçe (birisine Reisi Etibba deniyor)
1 Kilerci	4 »	
1 Vekilharç	4 »	
1 Kehhal	8 »	
1 Cerrah	3 »	(imaretten yemek yiyen üç cerrahı gösteriliyor)
1 Tabbaht eşribe	6 »	(imaretten yemek yiyenler meyhanında şerbetçi diye kayıtlı)
1 Hafız eşribe	4 »	
1 Bevvab	3 »	(imaretten yemek yiyenler meyhanında kapıcı denmiş)
2 Aşçı	»	3 »
2 Came şuy	»	3 »
1 Duvarda nakışları meneden		2 »
1 Şeyh	20	« dahiliye müdürü makamındadır

Burada gösterilen ücretler vakfiyede aynıdır. Yalnız kadroda ufak değişiklikler vardır.

Fatih İmaret kadrosu :

	<u>Günde</u>	
1 Kâtib	6	Akçe
1 Vekilharç	5	»
1 Kilerci	5	»
2 Ferraş	3	»
2 Kayyum	3	»
2 Çerağdar	3	»
4 Nakib	3	»
2 Bevvab	3	»
6 Aşçı	4	»
6 Ekmekçi	4	»
1 Et hamalrı	3	»
2 Buğday ayırtlayıcı	3	»
2 Çanak yuyucu	5	»
2 İmaret ahırında bevvab	2	»
1 Anbarcı	2	»
1 Odun hamalrı	2	»
1 Duvarlarda nakışları meneden	2	»

İmaret nizamları :

— Her gün sabah ve akşam iki kere tam pişe

— Ve cuma gecelerinden gayri gecelerde sabah piring çorbası akşam buğday aşısı pişe

— Ve cuma gecelerinde sabah buğday aşısı, akşam tane, zerde ve zirva pişe

— Ve her gün sabah ve akşam taamları için 320 vukiyye koyun eti alma

— Ve Ramazan gecelerinden gayri günlerde nisfı sabah ve nisfı akşam pişip Ramazanda cümlesi akşam pişe

— Ve her gün pişen buğday aşısı için yedi kile buğday verile

— Ve her gün pişen piring çorbası için yedi buçuk kile verile

— Ve piring çorbası için her gün 8 akça maydanos alma

— Ve her gün fodla pişmek için otuz kile un verilip her bir kile 110 fodla ola (600) okka undan 3300 fodla beheri 72,8 dirhemden 100 dirhemlik fodla)

— Ve her gün pişen fodla için vesair taamlar için yevmî bir kile tuz verile, her gün 15 vukiyye soğan ve yüz dirhem kemmun (kimyon) ve kırk dirhem fülful ve buçuk kile nohud alma

— Ve kabak zamanında kırk güne değin her gün 65 vukiyye kabak ile 50 vukiyye koruk pişe

— Şe yoğurt zamanında günde elli vukiyye yoğurt ile sekiz akça bâzu pişe

— Ve her Cuma gecelerinde dane ve zerde ve zirva pişdikde suhte taifesinin dane ve zerdeleri başka pişe

— Ve zikrolunan taamlar için 30 kile piring, 87 vukiyye sade yağ alma

— Ve zikrolunan taamlar için 140 vukiyye kızıl üzüm ve on vukiyye erik alma

— Ve her gün on vukiyye badem ve on vukiyye incir ve 40 vukiyye nişasta ve 150 dirhem zafran ve 80 dirhem fülful verile

— Ve baki havayıç gayri günlerde verilen gibi verilip Ramazan gecelerinde dane ve piring ve zerde ve zirva pişe

— Ve bunların harcı için 25 kile piring ve 71,5 vukiyye yağ verile

— Ve gayri levazım cuma gecelerinde ne mikdar verilirse ol kadar verile

— İmaret mezburere misafir konacak, her misafire 50 dirhem asel ve bir fodla verile

— Ve her gün misafire kırk sofraya taam konup ve her sofraya dört kişiye verile

— Ve her sofraya bir tabak dane konub ziyade konmıya

— Ve 40 sofraya danenin harcına 2 kile piring ve 6 vukiyye yağ verilip gayri levazım kifayet mikdarı görüle

— Ve her sofraya iki pare yahni konub dörder fodla verilip adamına göre zerde dahi pişireler

— Ve zikrolunan sofraların her birine 100 dirhem piring ve 100 dirhem asel ve 50 dirhem sade yağ verilip kâhi akşısı aşısı pişe

— Ve her sofraya akşısı aşısı için 25 dirhem piring ve 200 dirhem kara üzüm ve 25 dirhem kızıl üzüm ve 25 dirhem incir ve 25 dirhem erik verile

— Ve riayeti lâzım olur eşraf et'imei nefise ile ziyafet oluna

— Ve her sabah riayeti mühim olan adamlara sofraya başında ikişer akçe paça alma

— Ve 50 vukiyye kabak alınıb buçuk kantar asel ile reğel edib bir mikdar darçın ve bir mikdar karanfil konub misafirlerine verile

— Ve et'imei mezburenin 320 vukiyye eti altışar dirhem mikdarı paralanıb tevzi oluna.

İmaretten yemek ziyenlerin aldıkları miğdarlar :

— Ve evvelâ misafirine ve sonra medresede olan Danişmendlere ve Müderrise ve

tetümme bevvablarına ve noktacıya bir para yahni ve 200 dirhem fodla verile

Ve zikrolunan medreselerde müid olanlara ikiser hisse verile

Ve her bir suhete 100 dirhem bir fodla ve 600 suhete 300 tas çorba ve her tasa bir pare yahni verile

Ve bu zikrolunandan sonra evkaf kâtibine ve vekilharç'a kâtibine ve emanet şeyhine ve vekilharca ikiser aş verile

Ve kilerciye ve tabhane imamına ve muezzinine ve altı nefer aşçıya ve altı nefer etmekçiye ve etmekçi şakirdine her birine birer aş verile

Ve kazan yuyana ve dört nefer nakibe ve tabhanede iki nefer çerağersına ve iki nefer ahırarına ve iki kapıcıya birer aş verile

— Ve üç nefer alufesiz buğday ayırtlıyanlara ve üç nefer piring ayırtlıyanlara birer aş verile

— Ve Yeniçeri nöbetçilerine altı aş verile

— Ve hademei camii şerifden iki nefer imama ve bir saatçiye ve bir noktacıya ve müşafir şerif bekçisine birer aş verile

— Ve emarife ve hafız kütübe ve perdeciyeye ve on iki muezzine ve dört çerağciya ve altı kayyuma ve naithan'a her birine birer aş verile

— Ve mektebi şerif muallimine ve halifesine ve iki kayyumuna birer aş verile

— Ve tarbedarlara ve noktacıma ve meremmat kâtibine ve iki nefer mutemede ve iki nefer meremmetciye birer aş verile

— Ve dolabacıya ve kurşuncuya ve hammamlar calisine ve su yolu başına birer aş verile

— Ve darüşşifa hademesinden Reisül'etibbaya ve aşçı yanında oturan tabibe birer aş verile

— Ve imamına ve muezzinine ve kâtibine ve kilercisine ve vekilharcına birer aş verile

— Ve iki nefer kehhale ve üç nefer çeraha ve iki nefer şerbetçiye birer aş verile

— Ve iki nefer edviye döğenlere ve iki nefer Camie suyla ve dört nefer kayyuma ve dört nefer ilrikçiye birer aş verile

— Ve iki aşçıya ve çanakçıya ve noktacıya ve kapıcıya birer aş verile

— Ve sulehadan on nefer kimesneye danışmend aş gibi on aş verile

— Ve imareti mezkûreye muttasıl olan iki balahanede birer eldi ilim sakin olup danışmend aş gibi birer aş verile

— Ve imareti şerifei mezburede her sene seksen desti üzüm tuşusu ve üç bin dane pathcan tuşusu olunup misafirine verile

— Ve altı kantar soğan tuşusu alınup misafirine ve danışmendlere ve suhutelere tez zî oluna

— Ve bu zikrolunan hademeden gerek imaret hademesinden ve gerek cami hademesinden olsun ve gerek darüşşifa hademesinden olsun bir aş mutasarrif ola

— Ve eğer bir aşlı cihete mutasarrif iken ittifak bir aşlı cihet dahi verseler ol kimse hemen yine bir aş mutasarrif ola. Ziyat vermİYeler ve masarifi mezkûreden ziyat taam kifayet eylediği mikdar fikaraya tez zî oluna.

Fatih İmaretinden yemek yiyenler :

Misafirlere 1 kişilik 10 sofraya (110 kişi)	
Eşraf'a Et'amei nefise ikramı	
Riayeti mühim olan adamlar	
Danışmendler	
Medrese bevvabları	
Tetümme bevvabları	
Medresede noktacı	
Müidler	
Suhuteler (softalar)	600 kişi
Sadat	300 "
Evkaf kâtibi	1 "
Vekilharç kâtibi	1 "
Emanet şeyhi	1 "
Vekilharç	1 "
Kilerci	1 "
Tabhane imamı	1 "
Tabhane muezzini	1 "
Aşçılar	6 "
Etmeckçiler	6 "
Etmeckçi şakirdi	
Kazan yuyan	1 "
Naib	1 "
Tabhane çerağcıları	2 "
Tabhane ahırcıları	2 "
Tabhane kapıcıları	2 "
Alufesiz buğday ayırtlıyanlar	3 "
Piring ayırtlıyanlar	3 "
Yeniçeri nöbetçileri	

İmamlar	2 kişi
Saatçi	1 »
Noktaçı	1 »
Mushafı şerif bekçisi	
Muarrif	
Hâfız kütüp	
Perdecî	
Müezzinler	12 »
Çerağcılar	4 »
Kayyumlar	6 »
Naithân	
Mektebi şerif muallimi	
Mektebi şerif halifesi	
Mektebi şerif kayyumları	
Türbedarlar	
Türbe noktacı	
Meremmat kâtibi	
Mütemedler	2 »
Meremmetçiler	4 »
Dolabıcı	
Kurşuncu	
Hamamlar cabisi	
Su yolcu başı	
Reisi etibba	
Tabib	
Dariüşşifa imamı	
» Müezzini	
» Kâtibi	
» Kilercisi	
» Vekilharcı	
» Kehhalleri	2 »
» Cerrahları	3 «
» Şerbetçileri	2 «
« Edviye döğenleri	2 »
» Came şuyuları	2 »
» Kayyumları	4 »
» İbrikçileri	4 »
» Aşçıları	2 »
» Çanakçıları	
» Noktacıları	
» Kapıcısı	
» Sulaha	10 »

Balahanedeki ehli ülûm

Dariüşşifa balahanesindeki tabib şakirdi

Mütebakisi fukaraya (2).

Kadroda mevcut olmayan lâkin imaretten yemek yiyenler arasında tesadüf olunlar :

Kurşuncu	
Hamamlar cabisi	
Su yolcu başı	
Naithân	
Perdecî	
1 İmam (Dariüşşifada)	
1 Müezzin	»
1 Kâtib	»
2 Edviye döğen	»
4 Kayyum	»
4 İbrikçi	»
1 Çanakçı	»
1 Tabib şakirdi	»

mının mikdarı tasrih edilmiştir. Diğer bir kısmı tasrih olunmamıştır. Bunlar Reisi Etibba gibi mutlak bir kişidir. Fakat danışmendler, softalar ve diğerlerinin mikdarı tasrih olunmamıştır. İmaretten her gün yemek yiyenlerin mikdarı tasrih olunmamıştır. İmaretten her gün yemek yiyenlerin adedi bilinmiyor. Yalnız günde 3300 fodla pişmektedir. Nerede pişirildiği tasrih olunmamıştır. Fakat İmaret kadrosunda 6 ekmekeçi ve şakirdi de olduğuna göre belki imaretin fırınında hazırlanmıştır. Veyahud başka fırınlarda bunu temine yardım etmişlerdir. Fodlaları adedlerle verdikleri gibi bir kısmına da iki yüz dirhem vermişlerdir. Suhte (softa) lara yüz dirhem bir fodla vermişlerdir. Bir fodla buradaki hesaba göre yetmiş iki buçuk dirhemden olduğuna göre bir fodlayı yüz dirhem itibar etmek lâzım gelecektir. Bu hesabça günde vasatı olarak iki bin kişi imaretten yemek yemiş itibar olunabilir.

Her gün sabah ve akşamı istihkakları için üç yüz yirmi okka (vukiyye) et sarfolduğuna göre bir kişiye günde yüz dirhem et verilse bin iki yüz seksen kişi istifade eder. Etlar ekseriya altı dirhemlik parça yahnilere ayrılmaktadır ve ekseriya bir pare yahni alanlar da vardır. Sabah ve akşam aynı şekilde yapıldığına göre bazı yemek yiyenlerin yüz gram değil elli gramdan az et alabildikleri düşünülürse yemek yiyenlerin mikdarı daha çok artar. Şimdiye kadar imaretten yemek yiyenlerin hakiki mikdarını gösterir bir vesikaya henüz destres olunmadı.

Bütün bu istihkakları Ramazan müstesna, sair aylarda sabah ve akşam olmak üzere iki defa verilmektedir. Bunların eve verildiğine ve harice çıkarıldığına ald bir kayıt yoksa da herkesin istihkakını arzu ederse götürebileceği emsali gibi kabul olunabilir.

(2) İstihkaklardan arta kalanların fakirlere verilmesi şayanı dikkattir. Yemek yiyenlerden bir kıs-

İmarette pişen yemek çeşitleri ve turşu-

lar :

Pirinç çorbası

Buğday aşısı:

Buğdayın yarması hal olarak helemeli pişertuz koymızlar. isteyen şeker kor, aşure gibi yer. isteyen tuz koyarak çorba gibi içer (Bay İsmail Saibe)

Dane (Pirinç hububatı):

Pirinç ve yağ ile pişliği musarrahtır (Pilav).

Zerde (Zafranlı)

Zirva:

Üstad Hâfizıkutub Bay İsmail Saibe göre eski Türkler Zirbae (zirvaç) derler. 4 şeyden mürekkebirdir. 20 okka nişasta. 20 okka şeker. 20 okka kuru üzüm. 20 okka kuru incir Sultan Selim vakfiyesinde pelte oaur (Esas vakfiyede zirbae denmektedir).

Fodla:

Yassı pide gibi ekmek. miktarı 200 dirhem ve yüz dirhem bir fodla 72,5 dirhem undan yapılır. Özü undan yapılmaz. Yumuşak olup çabuk parçalanır.

Yahnî: (Parça etlerden)

Aşkı aşısı (Ekşi aşısı):

Pirinç, kara üzüm, kızıl üzüm, incir ve erik ile mamül

Et:

320 kıyye baheri 6 dirhemden 21.333 parça

Üzüm turşusu

Patlıcan

Soğan

İmaret yemekhanelerinde kullanılan maddeler:

Koyun eti, maydanoz, tuz, buğday, un, soğan, kimyon (kımyon), fulful (hiber), no-lad, kâkâk, kâruk, yoğurt, bazı (pazı) pab-car yapıklarıdır. Pirinç, sadeyağ (yağ) asel (bal), kızıl üzüm (kırmızı razakı), erik, badam (badem) men, nişasta, zafran, paça, darçın, karanfil.

Fatih camiine verilen malzeme bedeli:

Hasır hergün 4 akça

Çerağa yağ x 5 »

Kandil ve supürge x 5 »

Türkçeye çevrilen esas vakfiyede (Cami hasır ı için külle yeym 4 akça, zeytin yağı için külle yeym beş akça, ve carub ve kanadil ve tanzifi kanadil için menavil bahsi yeymi bir akça hâsıl levazımı camii şerifin mecmumına yeymiye on akça tayin...) kaydına tesadüf olunuyor.

Medârisi Semâniyeye verilen malzeme bedeli:

Mısır		Her gün 6 şar akça
Kandil		
Zeytin yağı		

Tetümmatı semaniye medreselerine yapılan masraf:

Mısır ve çerağ yağı günde 4 akça

Tetümme hücreslerinin her birine ayda 15 akça

Darüşşifaya verilen müteferrika masraf bedeli :

Devlar ve anda ölenlerin tehliz ve tekfinine günde 200 akça defa (yeniden) Darüşşifada olan kimselerin levazımına günde beş akça

Vakfiyede ismi geçen müesseseler :

Fatih camii

Medârisi Semaniye

Tetümmatı semaniye (3)

Türbe

Darüşşifa

İmareti âmire

Tabhane

Balahaneler

Mektebi şerif

Hamam(lar)

(3) *Hadikatüsalatin* - *velâlikerâf* Osmanlı sâde Ahmed 1159 (1746) *Velâlikerâf kütüphanesi* numara 244 buraya (muallihane) demektedir. Tetümmatı semaniyeye de (tetümme) der.

Bu vakfiyenin ehemmiyetini tebarüz ettiren noktalar :

1 — *Fatih Üniversitesi külliyesi* müstemilâtı bugünkü bir yatı mektebi mesabesindedir. İmaretten talebe ve muallimler ve bütün müstahdemler yemek yemişlerdir. Bunların nizamı imarethane vezâifi ve ihracatı kısmında yazılıdır. Müstahdemlerin çoğu birer aş almışlar. Bazıları da iki aş almışlardır. Yalnız imaret masarifile alâkadar evkaf kâtibî, ve Emanet Şeyhi ve vekilharç gibi zevat ve medreselerdeki müdler ikişer aş almışlardır.

2 — Fatih zamanındaki rayiç akça buğünün gümüş (5) kuruşuna muadildir (4).

Memurin ve müstahdemnin kadrosundan alınan ücretler hesab olunabilirse de umumî aylık ve hattâ gündelik masrafı bilhassa imaretin kaça mal olduğu bilinmeyen birçok satın aldıkları levazımın fiyatları tasrih olunmadığından tam bir hüdce tayini kabil değildir. Fakat vakıf hademesinden itibar olunan bütün ilmî, tıbbî ve idarî heyetin aldıkları ücretler az değildir. Bu mânaca kendilerine dolgun maaş verilmiştir. Aynı zamanda imaretten de istihkaklarını bol bol almışlardır.

3 — *Fatih Üniversitesi* kadrosu çok geniş tutulmuştur. Bu yüzden birçok aileler refah içinde yaşamışlardır. Zamanın hiç bir ihtiyacı ihmal olunmamıştır.

4 — *Fatih Üniversitesi* çok geniş bir sahayı kaplar. Aynı zamanda 16 medrese ve sair müstemilâtın ne kadar büyük bir sahayı

kapladığını ufak bir gezinti bize gösterir. Bu İstanbulun imarında ve burasının tam ilmî bir merkez haline getirilmesi için yapılan fedakârlığa büyük bir misaldir. Her ne tarafdandan bir misâl alınsa çok büyük himmetlere şahid oluruz.

5 — İmarette verilen yemeklerin muğaddî ve leziz olmasına ve çeşitlerine dikkat olunmuştur. *Fatih Üniversitesi*nde imaret kısmı büyük masraflarla idare edilmiştir. XV inci asırda Türklerin İstanbulda yemek ve tatlı çeşidlerinden bazılarını öğreniyoruz. Dikkat olunacak olursa Türkler Anayurdlarından bu yeni şehire geldiklerinde âdetlerinden vazgeçmemişlerdir.

Yemek ve âdetlerinde muhafazakâr davranmışlardır. Bazı yemeklerin yapıldığını kullanılan maddelerin sıralanmasından öğrenebiliyoruz. Bunların bir kısmı da bu gün unutulmuştur. İmaretten istihkakları olanlara ve istihkakları olmadığı halde yemek yiyenlere çok miktarda verilmiştir. Fatih imaretinin yalnız fakirlere ve talebe istihkaklarına mahsus olmadığını görüyoruz. Misafirlere ve hattâ ekâbire bile büyük ve hususî ikramlar yapılmış ve onlara ayrı yerler bile ayrılarak burada da teşrifata riayet olunmuştur.

6 — Hastahanedeki hastaların yemekleri ayrı pişmektedir. Esas vakfiyede teferriatı gayet güzel tasrih edilmiştir.

Vakfiyedeki geçen istilâhlar :

Akça. Hatib. İmam. Müezzîn. Devirhân, Cüz'hân. Muvahhidin. Muarrif. Muvakkit, Kayyum. Çerağdar. Bevvab. Ferraş. Noktaç, Çerağ. Müderris. Müd. Danişmend. Zeytin-yâğ. Çerağ yağı. Tetümme höcresi. Hafızkü-tüp. Kâtibi kütüp. Türbedar. Sermahfil. Müferrik. Buhurcu. Saka. Darüşşifa. Tabib. Kilerci. Vekilharç. Kehhal. Cerrah. Tabbalı eşribe. Hafız eşribe. Cameşuy. Şeyh. İmaret. Naib. Ayrıtlıç. Yuyucu. Anbarcı. Kile. Vu-kiyye. Suhte. Perdecî. Naithan. Dolabıcı. Kur-suncu. Hamamlar cabisi. Su yolcu başı. İbrük-çi. Sulaha. Balahane, Emanet şeyhi.

(4) Fatih zamanında akça. 3,5 akça bir gümüş dirhemdir. On akça bir doka altındır. On akça zamanımızın yarım altındır. O halde on akça gümüş elli kuruşdur. Bir akça da hesaba beş gümüş kuruşdur. Beyazid II. ve Selim I. de altmış akça on üç gümüş dirhemdir. Altmış akça bir altındır. On üç dirhem gümüş bir altın olduğuna göre bir dirhem gümüş dört buçuk akçaya mukabildir. Hasan Ferid - Nakid ve İtibari Mali eserine göre (kitap 1, S. 5,4,154) Osmanlıların ilk asırlarındaki akçalar yüzde doksan, tâbiri diğerle 2,16 avarında ve altı kirat (16 da bir dirhem) ağırlığında olup Cihan harbinden evvelki piyasaya göre en aşağı (34) kuruş 13 para kıymetinde idi.

بود قجنت کا خلد اشیاں مرحوم
 ابو الفتح سلطان محمد خاں علیہ الرحمہ
 صاحب خان حضرت لہذا القافقت
 شہ و ملی بیان کرد

جامع شریف حصیدہ جامع شریف جامع شریف
 مہرکن دور دہلی و بریلہ بوی دہلی و بریلہ بوی دہلی و بریلہ

جامع شریف قندیل و سپرک
 بوی دہلی و بریلہ

احوال مدارس ثانیہ

جامع شریف حصیدہ نامہ ایکی کسٹہ اولوہ
 اوور زلیخہ و بریلہ بریلہ اوور زلیخہ و بریلہ
 جمہ

مدارس مزبورہ مدینہ مدارس مزبورہ مدینہ
 اولوہ بوی دہلی و بریلہ اولوہ بوی دہلی و بریلہ

مؤذن و ن کسٹہ بوی دہلی و بریلہ
 ہر بوی دہلی و بریلہ ہر بوی دہلی و بریلہ
 جمہ

ہر بوی دہلی و بریلہ ہر بوی دہلی و بریلہ
 اولوہ بوی دہلی و بریلہ اولوہ بوی دہلی و بریلہ

مؤذن و ن کسٹہ بوی دہلی و بریلہ
 ہر بوی دہلی و بریلہ ہر بوی دہلی و بریلہ
 جمہ

ہر بوی دہلی و بریلہ ہر بوی دہلی و بریلہ
 اولوہ بوی دہلی و بریلہ اولوہ بوی دہلی و بریلہ

مؤذن و ن کسٹہ بوی دہلی و بریلہ
 ہر بوی دہلی و بریلہ ہر بوی دہلی و بریلہ
 جمہ

باقی قلاں بوی دہلی و بریلہ
 اولوہ بوی دہلی و بریلہ

مؤذن و ن کسٹہ بوی دہلی و بریلہ
 ہر بوی دہلی و بریلہ ہر بوی دہلی و بریلہ
 جمہ

احوال تہات ثانیہ

مؤذن و ن کسٹہ بوی دہلی و بریلہ
 ہر بوی دہلی و بریلہ ہر بوی دہلی و بریلہ
 جمہ

ہر بوی دہلی و بریلہ ہر بوی دہلی و بریلہ
 اولوہ بوی دہلی و بریلہ اولوہ بوی دہلی و بریلہ

مؤذن و ن کسٹہ بوی دہلی و بریلہ
 ہر بوی دہلی و بریلہ ہر بوی دہلی و بریلہ
 جمہ

دگر بولن ننه هر او بید حافظک بدک بول
 هر به این ان شرفه و بول بوی شتر بجه و بول
 کاسک ز بدک بول
 بوی ذرت بجه و بید ۱۰۰۰

دگر بولن در شکر کم
 طبعین دوزخ بر کینه
 بجه و بول
 بوجک بکراج
 بوی سکر بجه و بید ۱۰۰۰

انجالی تنه دوزخیم سلطان مجاز خان

یک نفر کسه تره دوزخ
 بوی شرفه و بید بول
 صفان کس مزین
 بوی بیک کس بول
 م

بوجک بکراج بید بول
 بوی سکر بجه و بید

بوجک بکراج بید بول
 بوی سکر بجه و بید

دگر بولن بجه و بول
 بوی سکر بجه و بید ۱۰۰۰

بوجک بکراج بید بول
 بوی سکر بجه و بید ۱۰۰۰

بوجک بکراج بید بول
 بوی سکر بجه و بید ۱۰۰۰

بوجک بکراج بید بول
 بوی سکر بجه و بید ۱۰۰۰

بوجک بکراج بید بول
 بوی سکر بجه و بید ۱۰۰۰

بوجک بکراج بید بول
 بوی سکر بجه و بید ۱۰۰۰

بوجک بکراج بید بول
 بوی سکر بجه و بید ۱۰۰۰

بوجک بکراج بید بول
 بوی سکر بجه و بید ۱۰۰۰

انجالی دار الشفا

بوجک بکراج بید بول
 بوی سکر بجه و بید ۱۰۰۰

دو کسه کلان هی اولوب
بوی بش ایجه و بریله
اکی نفر کسه نیش اولوب
بوی و چرا ایجه و بریله
جمع

واکی کسه قتم اولوب
بوی و چرا ایجه و بریله
واکی کسه جرج دار اولوب
بوی و چرا ایجه و بریله
جمع

دو نفر کسه نیش اولوب
هر بری بوی و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه بون اولوب
بوی و چرا ایجه و بریله
جمع

دو نفر کسه شیمی اولوب
هر بری بوی و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه کچی اولوب
هر بری بوی و چرا ایجه و بریله
جمع

دو کسه شیمی اولوب
بوی و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه نعل اولوب
دو بوی و چرا ایجه و بریله
جمع

دو کسه خاق بوی
دو بوی و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه عمارة خور اولوب
دو بوی و چرا ایجه و بریله
جمع

دو کسه دخی تان هی اولوب
بوی کی ایجه و بریله
دو نفر کسه دین اولوب
دو بوی کی ایجه و بریله

کسه عمارة دیوان اولوب
بوی بیک بوی کی ایجه و بریله

انجرا ایجا ایجا عمارة

عمارة عامه زمین برده هر کون
صالح و احسانه اکی ایجا ایجا
جمع کجه زمین غیری کجه برده
صالح بوی و چرا ایجه و بریله

دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله

دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله

دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله

دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله

دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله

دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله

دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله

دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله
دو نفر کسه نیش اولوب
هر کون و چرا ایجه و بریله

و دار الشفاده اولان اکی بالا
 خانہ لودہ برطیبنا کردی سان
 اولوب شمدنی کب بر آرش ویریلد
 و عمارت شریفه مزبور زده هر سیکتا
 دستی اوزوم توشی ہے و وج سبز دانه
 ماطلجان ترخی سے اولوب مسامریه ویریلد

والتی قنصار صوغان رشقی ہے
 اولوب مسامریه و دانشمند لرو
 توزیع اولنه
 و بود کر اولناں خدمه دن ککے
 خدمه سندا و کر کنجامه خدمه سندا
 و کر کن دار شفاده سندن اولسون
 راشه متصرف اولد

و کر بر آشی جهته متصرف ایکن اتفاق بر آشی جهت دخی
 و رسه لر اول کمنه همان کنه بر آشه متصرف اولد
 زیاده ویر میه لر و مصارف مذکوره دن
 زیاده قلان طعام کفایت ایلد
 مقدار فقرایه توزیع اولنه